

אמר [שאל] ליה אביי לרבה: אם אין שמין אותו כעבד, אלא כמאן נשום אותו? אם תאמר: כבן חורין שמים אותו, בן חורין מי [האם] אית ליה דמי, ואיך אפשר לשום אותו כבן חורין! (19)

אלא אמר [פירש] רב אשי: לומר שאין שמין אותו [את התשלום] בניזק לומר: כמה היה יפה קודם שחבל בו וכמה הוא יפה עכשיו, וישלם לו את מה שביניהם.

אלא בעינו של מזיק שיימינן, כמה הוא שוה להמכר עכשיו, וכמה הוא יפה בלא עין, והיינו "ממש" דקאמר, עינו של מזיק נישומה תחת עינו של ניזק. (20)

ההוא המרא דקטע ידיה דינוקא, אתא לקמיה

דרב פפא בר שמואל. [מעשה בחמור שקטע ידו של תינוק, ובא לדון לפני רב פפא בר שמואל].

כאשר באו לדון לפני רב פפא בר שמואל, לא סיפרו לפניו דברים כהוייתם, וקא סלקא דעתיה אדם הוא דחבל ביה בינוקא.

אמר להו רב פפא: זילו שומו ליה ארבעה דברים: [לכו והעריכו את הנזק ושאר ארבעת הדברים שעליו לשלם].

אמר [שאל] ליה רבא לרב פפא בר שמואל: אמאי סגי ליה בארבעה תשלומין והא אנן חמשה תשלומין תנן [נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת]?!

ב. בתוספות ד"ה אלא כתבו בביאור מחלוקת רבי אליעזר וחכמים, שרבי אליעזר סובר: היות ולמדנו תשלום ממון לחובל מקרא ד"לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות" ודרשינן, לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר, אבל אתה לוקח כופר לראשי איברים שאינם חוזרים, אם כן תשלומי חבלה הרי הם ככופר, מה כופר דמי מזיק [כדעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא — מ ב], אף ראשי איברים בדמזיק שיימינן.

וחכמים סוברים: שאני כופר מתשלומי חבלה, כי כופר הוא פדיון נפשו של מזיק.

ונראה לבאר מחלוקת רבי אליעזר וחכמים בזה, על פי מה שהובא [לעיל פג ב הערה 17] מהרמב"ם שיסוד תשלומי חבלה, הוא על פי הכתוב "כאשר יתן מום באדם כן יתן בו" — שהוא ראוי לחסרו אבר או לחבול בו כמו שעשה, אלא דחס רחמנא עליה שישלם ממון ולא יחסרוהו אבר.

רבי אליעזר סובר: היות ודינו להתחטר עין,

שבכתב, וכולן מפורשים הם מפי משה רבינו, כולן הלכה למעשה בדינו, ובוה ראינו דנין בבית דינו של יהושע ובבית דינו של שמואל הרמתי. [והביא עוד כמה שכתב הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות בענין אתרוג, וראה מה שהובא לעיל הערה 16 בשם הנימוקי יוסף]. אם כן, ברור היה לגמרא שעין תחת עין הוא תשלום ממון, וכל אריכות הסוגיא הוא למצוא לכך אסמכתא בכתוב, לפיכך מקשינן אטו רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי. [ולכן, למסקנה, לא מקשינן על הא דרבי אליעזר פליג על כל התנאים וסובר בדמזיק שיימינן].

19. משמע שמשערים את הנזק בעבד כנעני, אבל "בן חורין" אין לו דמים — ב"ח [תכ יז].

20. א. ולפעמים שומת עינו של אחד מרובה משל חברו שהרי השומא היא לפי מה שהוא משובח באומנות — ראב"ד. וראה ב"שיטה מקובצת" בשם גאון.